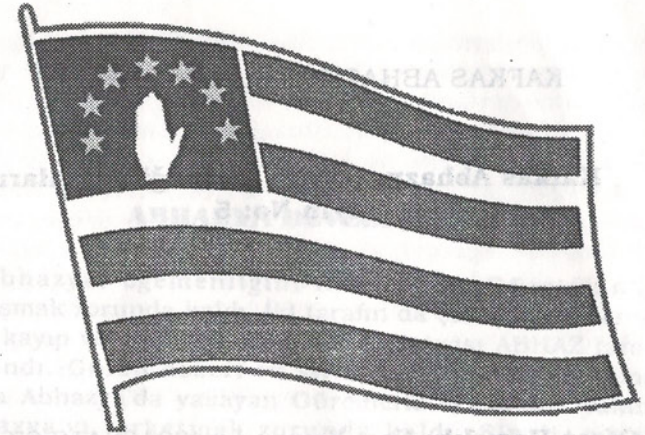

Copright © Av. Rahmi Tuna 1998

Herhakkı mahfuzdur. Kopye edilemez. Tıpkı basımı yapılamaz. Kaynak gösterilmek suretiyle alıntı yapılabilir.

Abhazya Devlet midir?

KAFKAS ABHAZYA KÜLTÜR DERNEĞİ

Kafkas Abhazya Kültür Derneği Yayınları
Yayın No: 5

Ofset Hazırlık: Nart Yayıncılık (0216) 418 67 32
Dizgi: Emel Yılal
Düzenleme: Hayri Ersoy
Birinci Baskı: 30 Eylül 1998- İstanbul

ABHAZYA DEVLET MİDİR?

Abhazya, egemenliğini ilan edince Gürcistan'la savaşmak zorunda kaldı. İki tarafın da çok ciddi asker ve sivil kayıp vermesine neden olan bu savaşı ABHAZ tarafı kazandı. Gürcü askeri ve sivil kuvvetlerinin tamamı, hatta Abhazya'da yaşayan Gürcülerin tamamına yakını Abhazya'yı terketmek zorunda kaldı. Şimdi, savaş kazanılalı 5 yıl oldu. Taraflar sürekli olarak Abhazya'nın gelecekteki statüsünün ne olacağı konusunda görüşmeler yapıyorlar. Ancak açıkça ifade etmek gerekirse, bu tarihe kadar tarafların varabildikleri bir sonuç da söz konusu değildir. Olumsuz gözükten bu durumun sebebi ise Gürcü yönetiminin Abhazya tarafına herhangi bir hak tanımak istememesi, Abhazya'yı bir anlamda aç bırakarak anlaşma imzalamaya zorlaması. Ki bunun için de ciddi uluslararası destek sağlayabiliyor. (Bu duruma canlı örnek olarak Abhazya üzerindeki ambargo gösterilebilir). Buna karşılık Abhazya tarafının da kazanmış olduğu hukuki ve fiili durumdan taviz vermek istememesi gösterilebilir. Bu nedenlerden dolayı kanımca Abhazya ufuklarında barış henüz gözüküyor. Taraflar arasındaki durumu böylece tesbit ettikten sonra ana sorumuza dönebiliriz. Gerçekten ABHAZYA DEVLET MİDİR? Başka bir ifade ile ABHAZYA DEVLETLEŞMİŞ MİDİR?

Savaşın bitimiyle başlayan barış görüşmeleri sürecinde, kamuoyumuzun hep merak edip en çok

sorduğu yukarıdaki sorulardır. Hemen ifade edelim ki, bu sorulara da herkes kendi gönlünce cevap vermektedir. Ancak durum böyle gönül isteğine göre geçirilecek bir karakter göstermiyor. Ulusal veya uluslararası resmi kuruluşlara, siviltoplum örgütlerine, kendi kamuoyumuza ve diğer devletlere karşı ABHAZYA sorununun savunması yapılırken yukarıdaki soruların ve cevaplarının gerçek yönleri ile bilinmesinin zarureti açıkça ortadadır. Bu düşüncelerle, bu yazıda Abhazya'nın hukuksal statüsünü, devlet olup olmadığını, devletleşme sürecini irdeliyerek bir sonuca ulaşmaya çalışacağız. Sorunu, ABHAZYA açısından analiz etmeden önce, genel olarak devletin ne olduğu, ne gibi yapılanma gösterdiği ve bir kuruluşa ne zaman devlet denildiği, bunun için hangi koşulların olması gerektiği gibi konuları kısaca belirtmek istiyorum. Zira bunlar bilinmeden ABHAZYA'nın analizini doğru olarak yapmak mümkün değildir.

Devletin tarifi ile ilgili olarak yapılan tartışmaları bu yazı çerçevesinde tartışmaya imkanımız yoktur. Bir tarafta klasik görüşçüler vardır. Diğer tarafta devleti Marksist görüşe göre tarif edenler vardır. İki görüşün arasında realist bir tutum izleyenler vardır. Ben bu tartışmalara girmeden Pr. Ali Fuat Başgil'in sanırım her görüşte olanları kısmen tatmin eden tarifini aynen almak istiyorum. Rahmetli Hoca'ya göre DEVLET:

"Devletler belirli bir ülke üzerinde, hükümetle temsil olunan, üstün ve merkezi bir otoritenin hükmü ve gözcülüğü altında, belirli hukuki ve otonom bir nizamla bağlı olarak yaşayan insanlardan oluşan siyasi ve en geniş birliktir".

Yine bir tarife göre devlet: İnsanların toplum yaşamında başvurdukları bir örgütlenme biçimidir. Bir aile, bir dernek, bir sendika gibi.

Böylece, devlet herşeyden önce sosyal bir gerçeklik,

her sosyal gerçeklik gibi de tarihsel bir gerçekliktir.

Devleti öteki sosyal kurumlardan ayıran, örgütün hacmi ve örgütün sahip olduğu tekel iktidar, tekel ordu ve tekel polis gücüdür.

1933'te imzalanmış olan devletlerin hakları ve ödevleri hakkındaki Montevideo Sözleşmesi'nde, Devletler Hukuku kişisi olarak devleti; a) daimi bir nüfus, b) belirli bir ülkesi, c) hükümeti, ç) diğer devletlerle ilişkiye yetkisi olan bir kuruluştur" diye tarif edilmiştir.

Devletlerin tarihsel süreç içerisinde yapıları, biçimleri ve oluşum tarzları çok değişmiştir. Bu anlamda devletin tarifi de çok çeşitli tarzlarda yapılmıştır. Devlet anki toplumun üstünde, toplumu düzenleyen bir güç olarak algılandığı gibi, devleti sınıf hegemonyasının bir sonucu olarak değerlendiren görüşler de olmuştur. Nevar ki nasıl tarif edilirse edilsin, nasıl algılanırsa algılsın, bir topluluğun devlet olarak tanımlanabilmesi için mutlaka aşağıdaki unsurlara sahip olması zorunludur.

Bu unsurlara sahip olmayan bir topluluk, ne kadar çok kalabalık olursa olsun Devlet olarak nitelendirilemez. Aksine, bu unsurlara sahip olan bir topluluk da ne kadar az nüfuslu ve küçük olursa olsun Devletler Hukuku bakımından DEVLET sayılır. Şimdi bu unsurlara tek tek kısaca değinmeye çalışalım.

A) NÜFUS UNSURU

B) ÜLKE UNSURU

C) HÜKÜMET UNSURU

D) EGEMENLİK UNSURU

Bu şartlar arasında C ve D bentleri esasen iç içe olup biri olmadan diğerinin olması mümkün değildir.

NÜFUS UNSURU: Bir topluluğun, devlet seviyesinde örgütlenebilmesi için herşeyden önce belirli bir toprak parçasında oturan sürekli bir nüfusa sahip olması gerekmektedir. Bunun anlamı şudur; bir göçer kitlesi çok nüfusa sahip olsa da devamlı oturmadıkları bir arazi

parçasında devlet kurma hakkına sahip olamazlar. Gerekli olan nüfus az da olabilir çok da. Bu devlet olmaya mani değildir. Ancak, o nüfus kitlesinin sürekli olarak devlet kurmak istedikleri topraklarda oturmuş olmaları ve halen oturmaya devam etmeleri gerekmektedir. Yani ülke kara parçasında devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olan nüfusun var olması gerekmektedir. Ayrıca şunu da hemen vurgulamalıyız. Devletler hukuku bakımından gerekli olan nüfus sayısı, bakımından bir sayı söz konusu değildir. Nevar ki bu sayının en azından bir ekonomik pazarı oluşturabilmesi, egemenlik erkini kullanabilecek seviyede olması lazımdır. Kısaca hem nitelik, hem de nicelik bakımından yeterli bir insan kitlesinin bulunması lazımdır. Önemli olan bu nüfusun vatandaşlık bağı ile devlete bağlı olan insanlardan oluşmasıdır. Örneğin, Liechtenstein Nüfusu 10-15 bin civarındadır.

ÜLKE UNSURU: Devletin oluşabilmesi için, zorunlu olarak var olması gereken ikinci unsur ÜLKE unsurudur. Ülke genel anlamda sınırları belirgin olan bir arazidir. Ancak o arazinin bir takım özelliklerle ayrılmış olması gerekir. Yani tüm uluslara ait olan kara, deniz ve hava sahalarından belirli çizgilerle sınırlandırılmış olmalıdır. Bu çizgiler arasında kalan ülke, devletin egemen olduğu bir sahayı teşkil ediyor olması lazımdır. Nüfus için söylediğimiz gibi bu sahanın küçük veya büyük olması önemli değildir. Ancak üzerinde hak iddia edilen bir yerin, iddia edenler tarafından ülke olarak kazanılmış olması ve egemenlik haklarının uygulanabilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde o ülke devlet kurmaya yeterli olmayacaktır.

ÜLKENİN KAZANILMASI:

1- DEVİR: Bir devletin, belirli bir ülke parçası üzerindeki egemenlik hakkından başka bir devlet lehine olmak üzere anlaşma ile vazgeçmesidir. Örneğin I. Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya ve Osmanlı İmparatorluğu'n-

dan ayrılıp Milletler Cemiyeti'nin manda rejimine giren ülkeler buna örnektir.

2- İŞGAL: İşgal, bir ülkenin sahipsiz olması durumunda bir diğer devlet tarafından egemenliğini kurmak ve sahip olmak niyet ve iradesiyle sahiplenmesi el koymasıdır. Günümüzde bu yolla ülke elde etmenin hemen hemen imkanı kalmamıştır.

3- KAZANDIRI ZAMAN AŞIMI: Acaba, kazandırıcı zaman aşımı ile ülke elde edilebilir mi? Bu soru çok ilginç, ilginç olduğu kadar da yanıtlanması zor olan bir sorudur. Bu tabirin anlamı şudur. Bir devletin egemenliğinde, veya bütün milletlerin ortak egemenliğinde bulunan bir ülke parçasının bir diğer ülke tarafından uluslararası hukuka aykırı olarak elkonulması, kendi egemenlik alanına katılmasıdır. Bu şekilde, uzun zaman tasarruf edilmesine karşılık esas hak sahibi olan ülke veya milletler cemiyeti, bu haksız elkoymaya ses çıkartmazlar veya zımnen o elkoymayı kabul ederlerse, o ülke parçası elkoymuş olan ülkenin egemenlik alanına girmiş sayılır. Ancak burada başlangıçta hukuka aykırı olan durumu uygun hale getiren olay, yukarıda ifade ettiğimiz sessiz kalma veya zımnen tanıma olayıdır. Bunun için de, iç hukuktakinden farklı olarak burada süre söz konusu olamaz. Bu vesile ile toplumumuzda çok dile getirilen bir temenniye de değinmek istiyorum. Hep söylenir şu 5 yıl bir geçse. Beş yıllık bir zamanın geçmiş olması bir ülkenin doğumuna neden olamayacağı gibi, geçmemiş olması da o ülkenin doğmuş olmasına engel teşkil etmez. Ancak bir konuyu iyice anlamak gerekir. Ülke kazanma açısından Abhazya'nın durumu buna girmiyor. Bu konuya ilerde değineceğim.

4- KATILMA: Bir devletin egemenlik alanına tabi olan ülkenin doğal olaylar nedeniyle genişlemesi gibi. Örneğin karasularda bir adanın ortaya çıkması, akarsuların toprak getirmesi gibi.

5- FETİH: Bugün uluslararası hukukda kuvvet kullanılarak bir ülkenin ele geçirilmesi mümkün değildir. Daha önce bu ilkeye dayanılarak ülkeler fethedilmiştir. Bunların dışında bir devletin uğradığı değişiklikler sonucu yeni bir devletin doğması da sözkonusudur. Örneğin Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşu gibi.

EGEMENLİK UNSURU: Bu unsura hükümet unsuru ile birlikte değineceğiz. Doktrinde bu durum, egemenlik ve bağımsızlık ilkeleri şeklinde ikiye ayrılarak incelenmektedir.

Şimdiye kadar açıkladığımız hususlar, bir devletin oluşması için yeterli değildir. Bunlarla birlikte ve bunlara ilave kurucu unsur olarak egemenliğin var olması şarttır. Egemenlik unsuru yoksa nüfus da olsa, ülke de olsa devlet yok demektir. Zira biz devleti tarif ederken demiştik ki, devletler belirli bir ülke üzerinde, HÜKÜMETLE TEMSİL EDİLEN ÜSTÜN VE MERKEZİ BİR OTORİTENİN GÖZCÜLÜĞÜ ALTINDA HUKUKİ ve OTONOM BİR NİZAMA BAĞLI.... siyasi ve en geniş bir birliktir. Bu tarifi gözönünde bulundurarak EGEMENLİĞİ: Kesin ve her çeşit denetimin dışında kalan bir iktidar, yani kesin ve üstün bir iktidar, denetimsiz bir iktidar olarak nitelendirilebiliriz. Bu tarz da tarif edilen bir iktidarın iki yönü vardır.

A- İÇ HUKUK BAKIMINDAN: (Hükümet etme, İMPERİUM HAKKI)

B- DEVLETLERARASI HUKUK'da. BAĞIMSIZLIK

A) İç hukuk bakımından bir iktidarın oluşabilmesi şu koşullara bağlanmıştır: (Öyleki bu koşullar 200 yıldan beri klasik olarak sürekli işlenmekte ve istenmektedir. Bu koşulları taşımayan veya bu erkleri kullanamayan siyasi topluluklar da devlet olarak kabul edilmemektedir)

1- YASAMA ERKİ veya FONKSİYONU: Bu erk, o devletin başka hiçbir iradeye tabi olmadan, başka bir iradeden izin almadan, kendi toplumu için lazım olan

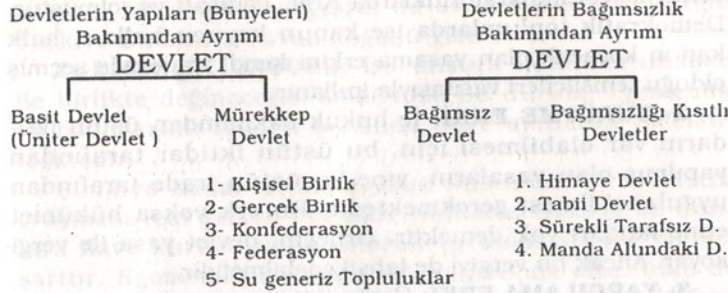
kanunları yapabilme yetkisidir. Kanun koyabilme iradesi, devletlerin kaynakları ve oluşum biçimlerine göre tarihsel süreç içerisinde değişiklik göstermişlerdir. Örneğin Teokratik devletlerde yasa koyucu Tanrı olduğu gibi, daha sonra kölecî imparatorluklarda Kral, Padişah vs. olmuştur. Demokratik toplumlarda ise kanun koyucu halktır, halk kanun koyacak olan yasama erkini kendi iradesiyle seçmiş olduğu temsilcileri vasıtasıyla kullanır.

2- YÜRÜTME ERKİ: İç hukuk bakımından üstün iktidarın var olabilmesi için, bu üstün iktidar tarafından yapılmış olan yasaların, yine bu üstün irade tarafından uygulanabilmesi gerekmektedir. Bu erk yoksa hükümet etme iktidarı yok demektir. Örneğin, devlet yasa ile vergi koyar. Ancak bu vergiyi de tahsil edebilmelidir.

3- YARGILAMA ERKİ: Üstün iktidarı simgeleyen üçüncü erk yargılama yetkisidir. İç hukuk bakımından bir topluluğun devlet olarak nitelendirilebilmesi için bu üç fonksiyonun yerine getirilebilmesi gerekmektedir. Nevar ki ulaştığımız çağdaş dünyada klasik olarak kabul edilen bu Erk'lerin kesin olarak varolabilmesi artık mümkün gözükmemektedir. Zira devletler kendi iradeleri ile kendi iktidamlarını sınırlayan uluslararası üstün hukuk normlarını kabul etmişlerdir. O nedenledir ki, hiçbir devlet bugün için iktidarını tam olarak kullanma yetkisine sahip değildir. Bu durum, iç hukukta olduğu gibi uluslararası hukukta da böyledir. Bunun içindir ki, klasik anlamda tam bağımsızlık da artık sözkonusu değildir. Bunu düşünen birçok yazar artık egemenlik kavramının devletin oluşması için zaruri bir unsur olmadığını savunmaktadırlar. Bağımsızlık açısından bizi en çok ilgilendiren ve kamuoyumuzca çok sık sorulan TANIMA konusunu ayrı bir paragraf halinde incelemeyi faydalı buldum.

Buraya kadar incelediğimiz unsurları içermek üzere ortaya çıkmış olan devlet şekillerini bir tablo halinde sunmayı konunun anlaşılması bakımından zorunlu buldum.

DEVLET ŞEKİLLERİ

* Bu ayrımlar Milletlerarası Hukuk bakımından yapılmıştır.

Egemenliğin devletler hukuku açısından açıklamasını yapmadan önce bir kavramı konumuzu ilgilendirmesi bakımından açıklamayı gerekli gördüm. Bu kavram da tabloda görüldüğü gibi Basit Devlet veya Üniter Devlet kavramıdır.

BASİT DEVLET (ÜNİTER DEVLET)

Yukarıda devletleri yapıları bakımından ayırma tabi tutan tabloyu gösterirken, devletleri **basit devlet** (üniter devlet) ve **mürekkep devlet** (birleşik devlet) şeklinde ikiye ayrıldığını görmüştük. Bu toplodan da açıkça anlaşılacağı gibi, **basit devlet**; devlet iktidarının birlik gösterdiği, devlet otoritesinin tek olduğu devlet şeklidir. Bu tür devletlerde, devlet ülkesi üzerinde kesin bir hukuk ve kanun birliği vardır. Yani basit devlette siyasal iktidar tektir. Birbirine paralel olarak kullanılan veya hiyerarşi şeklinde sıralanan birden fazla iktidar yoktur.

Basit devlette yerinden yönetim esası benimsenmiş olsa bile, hatta yerinden yönetim çok güçlendirilmiş olsa

bile, bu durum siyasal iktidarın tekliğine halel getirmez. Zira burada hukuk ve kanun tekliği söz konusudur. İzah ettiğimiz bu konular tamamen iç hukuk açısındanadır. Bunun da iyi bilinmesi lazımdır. Bu durumda şu soruların akla gelmesi söz konusudur. Ülke içinde, hiyerarşik üstünlüğü olsa bile farklı anayasası, farklı yasama ve yürütme organları olan bir siyasi yapılanma biriminin olması durumunda veya devletin birbirine eşit olan yönetim birimlerine ayrılması durumunda, kısaca ülke içinde ayrı özerk idarenin bulunması veya bir federasyonun var olması durumunda, basit devletten yani **üniter devlet**-ten bahsedilebilir mi? Devletler hukuku doktrini buna kesinlikle olumsuz olarak yanıt vermektedir. Çünkü yukarıda da ifade ettiğim gibi, hiyerarşik sıralama da olsa, ülke üzerinde hukuk ve kanun tekliği ortadan kalkmaktadır. Bu konuya Abhazya'daki durumu incelerken tekrar döneceğim. Basit devlete örnekler; Türkiye, Yunanistan, İtalya, Japonya vs. gösterilebilir.

B) DEVLETLER HUKUKU BAKIMINDAN EGEMENLİK ERKİ:

Devletin oluşması için gereken unsurları, egemenlik erkinin iç hukuktaki yansıması bakımından inceleyerek devlet şekillerini kısaca tablo halinde verdikten sonra egemenlik erkinin devletler hukukunu ilgilendiren bağımsızlık yönüne kısaca temas etmek istiyoruz.

Bağımsızlık unsuru eski zamanlardan beri devletin varolabilmesi için gerekli sayılan bir faktördür. Zira bütün unsurları taşısa bile bir siyasi topluluk diğer devletlere karşı bağımsız olmadıkça devlet olarak nitelendirilememektedir. Bu bakımdan devletler hukukunda geçerli olan doktrinler bağımsızlığı ciddi ve önemli bir şekilde ele almaktadırlar. Daha önceki dönemlerde bağımsızlık açısından tam bağımsızlık ilkesi genel olarak benimsenirken günümüzde tam bağımsızlık ilkesi artık hiçbir şekilde geçerli sayılmamaktadır. Hatta bu

düşünceler o kadar ileri götürülmüş ve devletleri bağlayan uluslararası hukuk kuralları iç hukukları o kadar etki altına almıştır ki, bugün bir devletin bağımsızlığından söz etmenin imkanı bile kalmamıştır. Örneğin; yasama erki gibi, yargılama erki gibi iç hukukta egemenliğin belirtisi olan unsurlar artık uluslararası kuruluşlar ve yargılama mercileriyle hemen hemen ortadan kaldırılmıştır. Ayrıca bu konuda bir olayın daha altını çizmek gerekmektedir. Ülkeler siyasal olarak egemenlik haklarını kısmen ellerinde tutmuş olsalar bile ekonomik gelişim ve ekonomik düzenlemelerle bu siyasi iktidARLARINI uluslararası sahada ekonomik iktidARLARLA paylaşmak zorunda kalmaktadırlar. Kısaca özetlemek gerekirse, gerek siyasal bağımsızlıktan, gerekse ekonomik bağımsızlıktan günümüzde kesin olarak bahsetmenin imkanı kalmamıştır. Bunun içindir ki, bu unsur da önemli olarak fonksiyonunu yitirmiştir.

Egemenlik erkinin dışa dönük yani devletler hukuku açısından işlevini ortaya koyduğumuz zaman bunun yukarıda izah ettiğimiz gibi bağımsızlık olduğunu kısaca ifade etmiştik. Devletler yanında devlet olarak oluşan bir siyasal topluluğun devlet olduğunun ve bağımsız bulun-
duğunun ölçüsü o siyasal topluluğun diğer devletlerce tanınmış olmasıyla ortaya konulmaktadır. Yukarıda bağımsızlığın tarihsel süreç içerisinde ne şekilde değiştiğini ve ne hale geldiğini kısaca açıklamıştık. Bunun gibi tanıma olayının da ne olduğunu, devletleşme sürecinde ne fonksiyona geldiğini bundan sonraki paragrafta kısaca açıklamak istiyorum. Zira Abhazya devletleşmiş midir veya devletleşme sürecini tamamlayabilmekte midir? diye sorulan ve merak edilen konuların içinde **TANIMA** da çok önemli ve en başta olmak üzere yer almaktadır.

TANIMA: Devletler umumi hukukunda en çok tartışılan konuların başında, **TANIMA** kavramı gelmekte-

dir. Zira bu terimin ne ifade ettiği, nasıl anlaşılması gerektiği konularında hukukçular ciddi bir şekilde anlaşmazlığa düşmüşlerdir. Sorulan şudur? Bir devlet, yukarıda sıraladığımız tüm unsurları taşıyarak doğmuş olsa, hatta bu unsurların tamamını da Milletlerarası Hukuk'a uygun olarak elde ettiğini düşünssek, bu devletin uluslararası kişiliğinin (süjeliğinin) oluştuğu sonucuna varabilecek miyiz? İşte burada tartışma, **TANIMANIN** hukuki mahiyetinin ne olduğu ve ne olması gerektiği konusunda yoğunlaşmaktadır.

Bununla ilgili tartışmaların ayrıntısına girmek sanırım böyle bir çalışmanın sınırlarını çok aşacaktır. Onun için ileri sürülen görüşlerin başlıklarını kısaca vererek sonucu izah etmeye çalışacağım.

1- KLASİK ÖĞRETİ: Belli bir ülke üzerinde, siyasal bakımdan örgütlenmiş, diğer herhangi bir devletin, bağımsız, milletlerarası hukuk kurallarına saygı göstermeye yetenekli bir topluluğun varlığını tesbitle, bu topluluğu milletlerarası toplum üyesi olduğunu belirten bir işlem olarak tarif eder.

2- GERÇEKÇİ (REALİST) ÖĞRETİ: TANIMAYI "Bir siyasal toplulukta milletlerarası hukukun verdiği yetkilerin varlığının ve bunların hukuka uygunluğunun saptanmasıdır" şeklinde tarif etmiştir.

3- VİYANA EKOLÜ: TANIMAYI "Somut bir olayda, bir topluluğun milletlerarası hukuk anlamında devlet olduğunu saptayan (hukuksal tanıma) ve tanıyan devletin bu toplulukla normal siyasal ilişkiler kurmak isteğini belirten (siyasal tanıma) bir işlemdir" diye tarif etmektedir. Bütün bu görüşlerin sonuçlarına göre TANIMA;

1- Bir anlaşmadır. Tarafları, tanıyan devletle tanınan devlettir.

2- Tanıma tek taraflı bir işlemdir. Bu da;

a) Kurucu bir işlemdir. Yani devletin oluşması için tanıma kurucu bir fonksiyondur.

ABHAZYA'NIN DURUMU

Yazımızın konusuna Abhazya devlet midir? veya devletleşme sürecinde Abhazya'nın durumu nedir? sorularını tartışmaya açarak başlamıştık. Şimdiye kadar ele aldığımız konularda Abhazya'yı gündeme getirmeden, Devletler Umumi Hukuku açısından ve Uluslararası belgeler bakımından bir devletin doğuşunu, uluslararası (hukuki kişilik) sujelik konumunu kazanmasını, bunun için gereken şartları özet halinde inceledik. Zira bunlar kısa da olsa anlaşılman Abhazya'nın konumunun ve ulaştığı siyasi durumunun ne olduğunu anlamak mümkün değildi. Yazımızın bu bölümünde yukarıda belirlenen ilkelere göre Abhazya'nın durumunu ve konumunu kısa başlıklar halinde açıklayarak bir sonuca varmaya çalışacağız.

A) Abhazya'nın tarihine kısa bir bakış: Zaman zaman Gürcü tarihçileri tarafından ileri sürülen bir tez vardır. (Neyse ki bu tez son zamanlarda tamamen terkedilmiştir). Bu teze göre, Abhazlar diye anılan halk esasen Abhazyalı değildir. Abhazya'ya kuzeyden gelmişlerdir. Dolayısıyla Abhazya da, Abhazların değildir. Biz, bu tezin tarihsel boyutlarını bir tarihçi gözüyle tartışma imkanına sahip değiliz. Ancak şurası kesin bir olaydır ki, tarafsız gözle tarih yazan, antropolojik ve arkeolojik araştırmaları yapan, dil bilimiyle uğraşan yerli ve yabancı kişi ve kuruluşların vardığı ortak kanı, Abhazlar'ın Abhazya diye anılan bu topraklarda otohton olarak oluştuğu ve yaşadığıdır. Dolayısıyla Abhazların kültürel etkinlikleri, doğa etkinlikleri, siyasi etkinlikleri tarihsel süreç içerisinde, hep bu bölgede oluşmuş ve gelişmiştir. Okuyucuya fikir vermesi açısından bir kaç tarihi olguyu sıralıyarak bu konuyu geçmek istiyorum.

1- M.Ö. 7. Asır'da Güney Kafkasya'yı göstermek üzere çizilen haritalarda bugünkü Abhazya aynen bu isimle yer almaktadır.

2- Abhaz halkı tarihsel süreç içerisinde bölgenin güneyinde yerleşik olan halklarla ki bu halkların başında Kartveller (Gürcüler) gelmektedir. Ortaklaşa siyasi yönetim

b) Belirtici bir işlemdir. Burada kurucu bir fonksiyonu yoktur. Sadece tek taraflı belirleyici bir unsurdur.

c) Hukuksal tanıma ve siyasal tanımayı içeren bir işlemdir.

BU ŞEKİLLERDE TARİF EDİLEN VE AÇIKLANAN TANIMANIN BİÇİM VE USULÜ

TANIMA:

1- Açık tanıma: Oluşan devleti bir başka devletin hukuki ve fiili olarak açık ve seçik bir şekilde tanıdığını beyan etmesi, bununla ilgili işlemleri yapmasıdır.

2- Zımni (gizli tanıma): Bu tarz bir tanıma da, tanıyan devletin açıkça bir tanıma iradesini belirtmemesine karşı oluşan devlet ile ticari, kültürel vs. gibi ilişkilere girmesi veya oluşan devletin bu tip faaliyetlerine ses çıkartmaması şeklinde olur.

Ayrıca tanıma, fiili tanıma (de facto) ve hukuki tanıma (de jure) şeklinde de ayrıma tabii tutulmaktadır.

TANIMA BUGÜN PRATİK OLARAK NASIL ANLAŞILIYOR? İŞLEVİ NEDİR?

TANIMA hiçbir şekilde kurucu bir işlem değildir, böyle bir fonksiyonu da yoktur. Yani devlet, esasında tanınmadan önce koşulları yerine getirmişse doğmuştur ve milletlerarası sujeliliğini (hukuki kişiliğini) kazanmayı hak etmiştir. Diğer devletler, bu devletle siyasal ilişki kurmak istiyorlarsa, bu olguyu tanıma yolu ile gerçekleştirebilirler. TANIMANIN FONKSİYONU bu siyasal iradenin açıklanmasıdır. Bunu diğer devletler topluca yapabilecekleri gibi, tek tek de yapabilirler. Tanımayı engelleyen kesin olumsuz faktör, yeni devletin, devlet olmak için gereken unsurları kuvvet kullanarak elde etmiş olmasıdır. Zira yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Paris Akti, böyle bir durumu, kurulmuş olan devletin tanınmamasına kesin engel olacağı şeklinde hükme bağlamıştır.

biçimleri oluşturulmuş ve oluşturulan bu siyasi birimlerle bölge halkları yönetilmiştir.

3- Özellikle M.S. 8. Asır'dan 10. Asrın ortalarına kadar tüm o bölgede kurulmuş olan devlet yönetimlerinin başındaki yöneticiler, Abhaz Kralları adıyla anılmıştır. Buna en çarpıcı örnek tarihte Bagrutiniler diye geçen Bagratlar'ın tüm bölgeyi kapsamak üzere Abaza Kralı olarak anılmasıdır.

4- Yazılı ilk Türk kaynaklarından olan Dede Korkut Destanı'nda, Abhazya yönetimi için Kaan-ı Abhaz yani Abhaz Hanlığı tabiri kullanılmaktadır.

5- 1400'lü yıllarda Trabzon'da hüküm süren Pontus Devleti'nin Kralı tarafından Bizans'a yazılan mektupta, müttefikleri arasında 30 bin kişiden oluşan düzenli ve organize bir Abhaz askeri kuvvetinden ve devletinden söz edilmektedir.

Bu örnekleri tarihsel olarak çoğaltmak mümkündür. Ancak bizim konumuz tarih olmadığı için kısaca birkaç örnek vererek noktalyoruz.

Bu genel tespitlerin yanında egemenlik kavramının ifade ettiği anlam çerçevesinde Abhaz tarihine baktığımız zaman aşağıdaki olaylar da çarpıcı olarak dikkat çekmektedir.

1- Abhazlar, zaman zaman kendi başlarına, zaman zaman bölge halklarıyla birlikte çağının devlet anlayışına uygun siyasi yönetim birimlerini oluşturmuşlardır.

2- Bunların yanında dışarıdan gelen güçlü işgalci devletlerin egemenliklerine de sık sık girmişlerdir. Bunlara örnek olarak; Roma-Bizans egemenliğini, İran egemenliğini, kısa dönemlerle Selçuklu-Arap egemenliğini ve Osmanlı egemenliğini gösterebiliriz.

3- 1802 tarihinde Gürcüler Abhazya halkından ayrı olarak kendi iradeleriyle ve gönüllü bir şekilde Çarlık Rusyası'nın egemenliği altına girmeyi kabul ederek Ruslar'a karışmışlardır. Bu olay, politika açısından Kafkasya'nın Ruslar tarafından işgal edilmesine ve sonuç olarak sürgün ve soykırımın yapılmasına neden olan ciddi ve tarihsel bir hata olarak Gürcülerin hesabına yazılabilir kanısındayım. Zira bu olayın sonucunda, Çarlık Devleti'nin sınırları Güney Kafkasya'da Osmanlı sınırına dayanmış, Kuzey Kafkasya

Güney'den de kuşatılmış duruma getirilmiştir.

4- Gürcüler'in bu hareketine karşılık Abhazlar, Çarlık İdaresi'ne girmeyi kabul etmeyerek Kuzey Kafkasya'da özgürlük mücadelesini veren kardeş Kafkas halklarına katılmışlardır.

5- Bu anlamda bağımsızlık savaşını sürdürmüşler 1840 tarihinde Batı Kafkasya'da kurulan Kafkas Federasyonu'na seçilmiş delege göndermek suretiyle katılmışlardır.

6- Bağımsızlık mücadelesinin Kafkasya'nın yenilmesiyle sonuçlanması üzerine, 1864'den itibaren Abhaz halkı da önemli olarak Çarlık İdaresi tarafından sürgüne tabii tutulmuştur. Ancak Abhazya bölgesi, hiçbir zaman Abhazlar tarafından iradi ve isteğe bağlı olarak terkedilmemiş, boşaltılmamış, Abhazya topraklarında kalan Abhazlar siyasi ve sosyal mücadelelerini sürekli olarak ayakta tutmuşlardır.

7- Daha yakın zamana geldiğimiz takdirde, 11 Mayıs 1918 tarihinde kurulan Kafkas Halkları Konfederasyonu devletin tüm oluşum çalışmalarına Abhazya fiilen ve resmen katılmış, kendi kaderini Kuzey'deki kardeş halklarla birlikte çizmeye çalışmıştır. Nitekim Abhazya'nın bu davranışı daha sonra Menşeviklerle işbirliği yapan Gürcistan'ın Abhazya topraklarını silah zoruyla işgal etmesine neden olmuştur.

8- Ancak tüm Kafkasya'da Bolşeviklerin zafere ulaşması ve Menşeviklerin yenilmesi sonucunda, Abhazya Devrim Savaşçıları bugünkü Abhazya topraklarını tamamen Menşevik-Gürcü işbirliği işgalinden kurtarmışlardır.

Buraya kadar verilen örnekler Abhazya'nın tarihsel olarak sürekli kendi siyasal kaderine sahip çıktığını veya çıkmak istediğini açıkça ortaya koymaktadır. Ancak bundan sonra üzerinde duracağımız konular Abhazya'nın devletleşmesi, egemenliğini elde etmiş olması bakımından ve yakın tarihte cereyan eden olayları içermesi nedeniyle konumuzu çok daha ciddi bir şekilde ilgilendirmektedir.

B) Abhazya Ülkesi: Devletler hukuku açısından bir topluluğun devlet olabilmesi için gerekli olan unsurlardan birincisi sürekli bir nüfus, ikincisi de bu nüfusun bir ülke parçasına sahip olmasıdır. Bu paragrafta biz Abhazya'nın

teorik ve pratik olarak bu iki unsuru taşıyıp taşımadığını irdelemek istiyoruz.

Kafkasya hakkında yazılan bütün tarih ve coğrafya kitaplarında açıkca belirtildiği üzere, bugün Abhazya Cumhuriyeti'nin kurulmuş olduğu yer, Abhazya toprağıdır. Bu ülke parçası haritalarda her zaman Abhazya veya buna benzer örneğin Abkaz, Abaza gibi isimlerle anılmıştır. Abhazları da hep bu kara parçası üzerinde yaşayan halk olarak belirlemiştir. Ancak tarihe baktığımız zaman her devlet için geçerli olan bir ilke Abhazya'da da sözkonusu olmaktadır. O da, modern zamanlara gelinceye kadar devletlerin sınırlarının değişmez olarak tespit edilemediği gerçeğidir. Bu nedenle daha önceki zamanlarda Abhazya'nın bugünkü çizilmiş olan sınırları zaman zaman değişikliğe uğramışsa, bu o toprakların Abhazlar'a ait olmadığını hiçbir şekilde kanıtlamaz. Nitekim Abhazya'ya komşu olan her devletin sınırları da çeşitli siyasi olaylar sonucunda sık sık değişikliğe uğramıştır. Demek ki, bugünkü Abhazya Cumhuriyeti, ülke unsuru açısından değerlendirildiği zaman, devletler hukukuna uygun olarak ve tarihsel gerçeğe dayanan bir ülkeye sahiptir. Yani kısaca ülke unsuru Abhazya için gerçekleşmiştir. Nitekim 1921'de Abhazya bağımsız bir cumhuriyet şeklinde SSCB'ne katılmak istediğinde bugünkü ülke sınırları belirlenmiş, bu sınırlar 1924 SSCB Anayasası tarafından da kabul edilerek anayasal bir güvenceye kavuşturulmuştur. Ayrıca Abhazya'nın o günkü statüsü ile birlikte coğrafi sınırlarını da Gürcistan Devrim Komitesi tarafından yayınlanan bir deklarasyon ile kabul edilmiştir. Siyasi yapısında, uygulanan baskılar sonucu değişmeler olmuşsa da, Abhazya Cumhuriyeti'nin sınırları, 1921'den beri hem iç hukuk, hem de uluslararası belgeler tarafından sabit olarak kabul edilmiş bir şekilde yer almaktadır. Örneğin; bütün çizilen haritalarda Abhazya bölgesi ayrı sınırlarla gösterildiği gibi. Öyleyse sonuç olarak ülke unsurunun Abhazya için oluştuğunu kesin olarak ifade edebiliriz.

C) Nüfus Unsuru: Kafkas-Abhazya Dayanışma Komitesi'nin arşivlerinde Abhazya'nın demografik yapısıyla

ilgili çok miktarda belge ve bilgi vardır. Yerli ve yabancı bir çok araştırmacı ve kurumların verdiği raporlar vardır. Bütün bu raporlar Abhazya'nın bugünkü Abhazya Cumhuriyeti toprakları üzerinde, sürekli olarak bir Abhaz nüfusunun yaşadığını tesbit etmektedir. Denilebilir ki, Abhazya nüfusu azdır ve siyasi olarak bir devletin kurulmasına yeterli olamaz. Nitekim bu sav 1921'de Stalin tarafından da dile getirilmiş ve Abhazlar'ın bağımsız cumhuriyet olma istekleri bu gerekçeyle askıya alınmıştır. Nevar ki, bugün devletler umumi hukukunda devlet oluşturabilmek için nüfus unsurunun mutlaka büyük bir çoğunluğa ulaşması şart olarak kabul edilmemektedir. Vatandaşlık bağı ile bağlı olan milyarı aşan nüfusa sahip devletler olduğu gibi, nüfusu 15-20 bin civarında olan devletler de vardır. (Bununla ilgili örnekleri umumi kısımda vermiştik). Burada, önemli olan nitelik ve nicelik bakımından devletin oluşmasına yetecek miktarda vatandaş olan bir nüfusun sözkonusu olmasıdır.

Bugün Abhazya Cumhuriyeti'ne baktığımız zaman, fiili olarak Abhazya'da yaşayan ve Abhazya halkını teşkil eden nüfusun, sayısal olarak devlet kurmak için yeterli miktarda olduğu bir gerçektir.

D) Egemenlik Unsuru: Yazımızın birinci genel bölümünde egemenliğin ne anlama geldiğini, nasıl uygulandığını mümkün olduğu kadar ifade etmeye çalıştık. Biz bu kısımda egemenlik erkinin iç hukuk bakımından Abhazya'da oluşup oluşmadığını, bu egemenlik hakkının elde edilişinin uluslararası hukuk bakımından meşru sayılıp sayılmayacağını analiz ettikten sonra, egemenliğin dışa dönük yani bağımsızlık konusunu ele alarak Abhazya'nın tanınmasıyla ilgili görüşlerimizi ifade etmek istiyoruz.

İç hukuk bakımından egemenlik kavramı hükümet etmekle özdeş bir kavramdır. Kısaca devlet olan bir topluluğun iç hukuk bakımından imperium hakkına ve yetkisine sahip olma zarureti vardır. Öyleyse bu hak nedir?

Klasik zamandanberi bu hakkın tanımlaması yapılırken devletin üç erkinin oluşması zorunluluğu dile getirilmiştir.

Bu konu daha önceleri ifade edildiği gibi;

- a) Yasama erki
- b) Yürütme erki
- c) Yargılama erki'dir.

Devlet dediğimiz kuruluştaki bu erkler bölünmez bir biçimde ve yüksek derecede mevcut olmalıdır. Ayrıca bu erklerin uygulanmasında devletin yaptırım gücünü kullanabilmesi için ordu ve polise ihtiyacı vardır. Ülke toprak parçasında gerek bu erkler gerekse yaptırımı sağlayan ordu ve polis tek el olarak devlete aittir. Başka sivil kuruluşlarda bu olmaz. Ancak yukarıda da ifade ettiğimiz gibi bugün hiçbir devlet için bu erklerin tam olarak kullanılması söz konusu değildir. Devletlerüstü kuruluşların (BM Teşkilatı, AGİT, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu vs.) ortaya koymuş olduğu normlar devletlerin bağımsızlığını ve egemenlik haklarını birçok noktada kısıtlamakta hatta ortadan kaldırmaktadır. Bu konuya yukarıda da değinmiştik.

Bu açıdan baktığımız zaman Abhazya Cumhuriyeti'ndeki durum nedir?

a) Abhazya kendi anayasasını yaparak yasal bir şekilde yürürlüğe koymuştur.

b) Bu anayasa gereğince yasama görevini yapacak olan parlamentoyu oluşturmuş ve parlamento oluşumunu da demokratik bir şekilde, ülkede yaşayan bütün insanların katılımıyla seçimle oluşturmuştur.

c) Yasama meclisince yapılan kanunları uygulamak üzere yürütme organını oluşturmuştur. Bugün Abhazya'da kanun hakimiyetinde çalışan bir bakanlar kurulu, başbakan ve bir cumhurbaşkanı vardır.

d) Keza Abhazya içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik zorluklara rağmen yargılama erkini süratli bir şekilde oluşturmaya ve tamamlamaya çalışmaktadır.

e) Abhazya Cumhuriyeti'nde iç güvenliği ve dış güvenliği korumak üzere kurulan ve sadece Abhazya Cumhuriyeti'ne bağlı bir polis teşkilatı ve ordu kurulmuştur.

f) Ayrıca Abhazya Cumhuriyeti uluslararası hukukun ve uluslararası kuruluşların kendisine yüklemiş olduğu görevleri yerine getirmeyi, ülkesinde insan haklarına uymayı ve

devletini uluslararası hukuk normlarına uygun bir iç hukuk düzeniyle yönetmekte ve yöneteceğini de taahhüt etmektedir.

Ancak, takdir edileceği üzere Abhazya'nın bugün çok ciddi siyasi ve ekonomik sorunları mevcuttur. Bu nedenle bu erklerin işleyişinde aksaklıklar gözükabilir. Ancak bu aksaklıklar hiçbir zaman devletin oluşması için engel teşkil edemez, uluslararası hukuk bakımından da bir engel olarak nitelendirilemez.

E) Egemenliğin Kazanılması: Birinci kısımda ifade ettiğimiz gibi, devletler hukuku ilkelerine göre kazanılmamış olan bir egemenlik, uluslararası sujeliğe engel bir durum teşkil etmektedir. Yani meşru olmayan ve meşru yoldan kazanılmayan bir egemenliğe dayanarak devlet kurulamaz. Bu şekilde kurulmuş olan bir devlet de hiçbir şekilde diğer devletler tarafından tanınmaz. Bu gerçekten hareket edildiği zaman, Abhazya'nın bugünkü siyasi konumunun tarafsız ve ayrıntılı bir şekilde ortaya konulması gerektiğine inanıyorum.

Öncelikle Abhazya neye dayanarak egemenliğini ilan etmiştir? Abhazya'nın egemenlik ilanına dayanak olacak iç hukuk ve uluslararası hukuk bakımından ne gibi kanıtlar vardır?

a) Abhazya egemenliğinin kaynağını araştırırken herşeyden önce yukarıda verdiğimiz tarihi bilgilerin yanında iç hukuk bakımından Abhazya'nın irdelenmesi gerekir. Evvela 1921 Gürcü Anayasası'nda Abhazya ile ilgili herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Acaba neden? Bunun 2 nedeni vardır.

1- Gürcü yönetimi Menşevikler'le birleşerek daha önce Abhazya topraklarını askeri olarak işgal etmiş, Bolşevik-Abhazya devrimcilerinin birlikte verdiği mücadele sonucunda bugünkü Abhazya sınırları tamamen Gürcüler'den geri alınmıştır. Özetle bugünkü sınır o dönemde fiilen çizilmiştir.

2- Bu fiili durum karşısında Gürcistan SSCB'ne kurucu cumhuriyet niteliği ile katılırken Abhazya'yı gerek insan unsuru ve gerekse ülke olarak kendi bünyesi içerisinde saymamıştır. Bu nedenle de tamamen dışarıda bırakmıştır.

Bu olay üzerine 04.03.1921 tarihinde Abhazya Devrim Konseyi (REVKOM) kurulmuş, 28.03.1921 tarihinde Bolşevik Partisi Merkez Komitesi Kafkasya Temsilcileri Konferansında kabul edilen bir karar ile Abhazya bağımsız bir cumhuriyet olduğunu ilan etmiştir.

Abhazya'nın ilan etmiş olduğu egemenliği ve cumhuriyet statüsünü Gürcistan Devrim Komite Konseyi (REVKOM) tarafından kamuoyuna açıklanan bir bildiriyle kabul edilmiştir. Bu şu anlama gelmekteydi. Abhazya'nın yasal sınırları, cumhuriyet statüsü ve egemenliği Gürcistan Devleti tarafından kabul ediliyordu. Nevar ki, Stalin'in bir yönüyle Gürcü olması ve tamamen Gürcistan'ın çıkarlarını kollan bir politika izlemesi, o sırada da Lenin'in ciddi boyutta rahatsız bulunması nedeniyle Abhazya'nın cumhuriyet statüsü SSCB karar organları tarafından askıya alınmış ve takdik edilmemiştir. Red de edilmeyen bu durum devam ederken Stalin ve yandaşlarının ısrarlı baskıları sonucunda 1921'de Abhazya ile Gürcistan arasında özel bir anlaşma imzalanarak birlikte özel federasyon oluşturmak suretiyle federal devleti oluşturdular. Bu birlik anlaşmasına göre Abhazya dışişlerinin yönetimini, sınırlarının korunmasını ve gümrük işlerini federal üst devlete yani bir anlamda Gürcistan'a bırakmayı kabul ederken, bunun dışındaki tüm yasama ve yürütme erklerini kendisinde toplamış, Abhazya'nın hukuksal statüsü de Abhazya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti şeklinde tanımlanmıştır.

Bu dönemde, Abhazya ile Gürcistan, aralarında imzalamış oldukları birlik anlaşması çerçevesinde Transkafkasya Birliği'ne katılmışlardır. Bütün bu oluşumlarda Abhazya, sınırları belli bir cumhuriyet statüsüne kavuşturulmuş olması keyfiyetini kabullenememiş, tamamen bağımsız bir cumhuriyet olduğunu dile getirmiş ve bu amaçla da siyasi mücadeleye devam etmiştir.

Daha sonra 1924 yılında yapılan Sovyet Anayasası'nda bugünkü Abhazya, sınırları ve toprağı belli olarak otonom bir cumhuriyet olarak kabul edilmiştir. Bununla yetinmeyen Abhazya Cumhuriyeti yöneticileri 1924 yılında kendi milli marşlarını ve bayraklarını kabul etmişler, 1925 tari-

hinde de kendi anayasalarını yapmışlardır. Bu anayasa iç hukuk kuralları bakımından Abhazya'nın kendi egemenlik hakkını nasıl kullanacağını ayrıntılı olarak belirlemiştir. Gerek Gürcistan yönetimi, gerekse SSCB yönetimi Abhaz anayasasını kabul ettiklerini açıkca belirtmemelerine karşılık, Abhazya Cumhuriyeti'nin anayasal uygulamalarına da ses çıkartmamışlardır. O kadar ki, 1927 yılında bu anayasada yapılan iyileştirmeye yönelik ilavelere de itiraz etmemişlerdir. Anayasaya konulan ek maddelerde Abhazya Cumhuriyeti'nin Gürcistan ile federal bir devlet olduğu keyfiyeti de dile getirilmiştir. (Daha önce kaleme aldığım bir yazıda bu konuyu Gürcistan anayasası şeklinde tercüme hatası olarak belirttik. Oysa ki değişiklik Abhaz anayasasında olmuştur).

Yukarıdan beri açıklamaya çalıştığımız fiili ve hukuki durumlardan çıkan sonucu şöyle özetleyebiliriz.

Abhazya sınırları belli, statüsü belli, kendi organları olan bir cumhuriyet niteliğini almıştır. O halde 1990'larda Abhazya'nın kendi egemenliğini ilan etmesinin iç hukuk bakımından sağlam yasal dayanakları sözkonusudur. 1931 tarihinden itibaren Abhazya'nın kendi iradesi dışında, Stalin ve Beria ikilisinin uyguladığı korkunç ırkçı baskıların sonucunda Gürcistan'a bağlı bir otonomi haline getirilmiş olması yukarıda açıkladığımız durumları hiçbir şekilde ortadan kaldıramaz. Çünkü burada cumhuriyete rağmen dışardan zorla enjekte edilen bir statü sözkonusudur.

Bütün bunların yanında Sovyet Anayasası'nda ve Sovyet Devlet Doktrininde ulusların kendi kaderlerini kendileri tarafından serbestce tayin edilme hakkına sahip oldukları kabul edilmiştir.

b) Uluslararası hukuk açısından: Hangi açıdan değerlendirecek değerelemlim karşımızda hukuki anlamda bir Abhazya Cumhuriyeti'nin var olduğu kesindir. Zira gerek Sovyetler Birliği ve gerekse Gürcistan anayasaları ve Abhazya'nın kendi iç hukuk düzenlemesi olan anayasası gereğince Abhazya Cumhuriyeti'nin hukuksal varlığı, bağımsızlığı ve statüsü ülke sınırlarıyla birlikte belirlenmiş olduğu kesinlik kazanmaktadır. Ayrıca daha sonraları

oluşturulmuş olan Milletler Cemiyeti ve onun yerine alan BM statülerinde, ayrıca bu şartlara bağlı olarak devletler tarafından kabul edilmiş olan çeşitli tarihlerdeki protokollara göre ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakları mevcuttur ve buna saygı duyulur. Bunun bir tek istisnası vardır. Yukarılarda da ifade ettiğimiz gibi 1933 Paris Akti'ne göre kuvvete başvurulmak suretiyle ve başka devletin egemenlik hakkı zorla ortadan kaldırılarak elde edilen egemenlik erki ve bağımsızlığı kabul edilemez kuralıdır.

Sovyetler Birliği'nin dağılması ile ilk defa bağımsızlığını elde eden cumhuriyet Gürcistan olmuştur. Ancak Gürcistan 1921 Anayasası'na kadar olan tüm yasal düzenlemeleri yok sayarak fiili ve hukuki gerçeklere gözyummak suretiyle üniter bir devlet olduğunu ilan etmiş, Eduard Şevardnadze'nin kişiliği sayesinde sanırım bu keyfiyeti de AGİT ülkelerine kabul ettirmiştir. Oysa ki burada önemli olan bir hukuki hata vardır. Abhazya'nın 1921 Gürcü Anayasası'na göre Gürcistan ile hukuksal bağlantıları yoktu. Bunun yanında yukarıda ifade ettiğimiz gibi bu cumhuriyetin egemenlik hakları hukuki koruma altına alınıyor ve Abhazya'nın cumhuriyet olma statüsü Gürcistan tarafından tanınıyordu. Bunun sonucu şuydu. Bu hukuki ve fiili durum açısından ve devletler hukuku kriterlerine göre Gürcistan Basit bir devlet yani Üniter bir devlet değildi. Nevar ki, AGİT'e üye devletler bu gerçeğin araştırılmasına gerek duymadılar. Nitekim Gürcistan Devleti üyelik için daha önce BM'e başvurunca, BM'i Gürcistan'ın Güney Osetya yönetimini zor kullanarak ortadan kaldırmak istediği ve katliam yaptığı gerekçesiyle bu talebini geri çevirmiş hatta Gürcistan'ı bu konuda yazılı olarak uyarmıştı. Fakat Gürcistan ne pahasına olursa olsun Güney Osetya ve Abhazya'yı yok sayan bir devletleşme fikrine sahip olduğu için bu iki cumhuriyetin yasal haklarını görüşüp bir neticeye bağlamayı kabul etmemiş ve yapılan talepleri kesinlikle redetmiştir. Bunun üzerine Abhazya da yukarıdan beri saydığımız yasal gerekçelere dayanarak kendi egemenliğini ilan etmiştir.

Abhazya'nın egemenliğini ilan etmesi üzerine, Abhazya

yönetimi Gürcistan tarafına yazılı olarak iletteği teklifinde, Abhazya'nın yasal ve anayasal statüsünün görüşülmesini Gürcistan yönetimine bildirdiği açıkca belgelerden anlaşılmaktadır. Yani Abhazya kendi anayasal statüsünü, kendi cumhuriyet statüsünü gerek iç hukuk gerekse devletler hukuku açısından tanımak suretiyle belirli bir devlet yapısı üzerinde anlaşma yapmak üzere ve iki tarafın statülerini belirlemek üzere Gürcistan'a çağrıda bulunmuştur. Fakat Gürcistan yönetimi ve özellikle Gürcistan Cumhurbaşkanı'nın bu teklife karşı verdiği cevap Abhazya'yı askeri olarak işgal etmek olmuştur.

Bu işgal askeri amaçlı olup, işgalin hedefi Abhazya halkını ve Abhazya olarak nitelendirilen sınırları belli Abhazya ülkesini ortadan kaldırmak olmuştur. Nitekim işgal döneminde gerek sivil, gerek askeri Gürcü yöneticileri tarafından yapılan açıklamalarda bu hedefler açıkca yazılı ve sözlü olarak açıklanmıştır.

Bu işgal hadisesi karşısında Abhazya halkı tarihsel olarak sahip olduğu, hukuksal olarak egemen bulunduğu sınırları belli olan ülkesini, bu ülkenin üzerinde yaşamakta olan insanların yaşam haklarını, namuslarını, özgürlüklerini, kültürel varlıklarını korumak amacıyla işgal kuvvetlerine karşı direnme kararı alarak karşı koymuştur. İşte bugün fiilen ve hukuken var olan Abhazya Cumhuriyeti'nin egemenliğini elde ediş tarzı bu olayların sonucu ve belirttiğimiz şekilde olmuştur.

Açıkca görüleceği üzere Abhazya Cumhuriyeti egemenlik hakkını hiçbir devlete ve halka karşı kuvvet kullanmadan, hiçbir devletler hukuku kuralını çiğnemedi, BM'i ve diğer anlaşmalarda öngörülen normlara aykırı davranmadan tamamen meşru bir şekilde ve meşru müdafanın sonucunda tarihsel statüsünün ve uluslararası hukuk normlarının verdiği haklara dayanarak elde etmiştir.

Bu nedenle sonuç olarak diyoruz ki, bugün Abhazya Cumhuriyeti egemenlik hakkını yasal olarak elde etmiş, bu hakkın iç hukuka yönelik olarak hükümet etme unsurunu da yine yasal kurallara uygun olarak gerçekleştirmiştir.

Kısaca Abhazya Cumhuriyeti bize göre devlet olma

sürecini bir anlamda tamamlamıştır.

Tanınmamış olması durumuna gelince: Tanıma olayının kurucu bir mahiyet taşımadığını, bir devletin kurulup kurulmadığı hususunu tanımayla belirlenemeyeceğini, tanınmamış olsa bile o devletin devletler hukuku açısından devlet sayılacağını yukarıda ifade etmiştik. Abhazya Cumhuriyeti yukarıda açıkladığımız gibi, daha önce var olan tarihsel statüsünü geliştirerek ve bir anlamda iç hukuk sistemine göre devletler hukuku normlarına uygun olarak kendi cumhuriyetini ve devletini kurarak 5 yılı aşkın bir zamandır fiilen ve hukuken bağımsız olarak yaşamaktadır.

Hiyerarşik olarak herhangi bir üst iradede yani devletten ve yönetimden hiçbir şekilde yetki almamakta, yetkiyi tamamen kendi halkından almaktadır. Bu anlamda Abhazya Cumhuriyeti kesin olarak fiilen kuruluşunu tamamlamış olarak vardır. Kaldı ki, birçok konularda Abhazya diğer devletler tarafından suje olarak ve uluslararası hukuki kişiliğe sahip olarak kabul edilmektedir. Bu durumda Abhazya'nın hukuki ve siyasi anlamda açık olarak tanınmamış olması Abhazya'nın devlet olma durumuna hiçbir şekilde engel teşkil etmez. Özellikle Abhazya'nın ve Gürcistan'ın içinde bulunduğu coğrafi koşulların, uluslararası ekonomik çıkarların kesişme durumları gözönüne alındığı zaman Abhazya Cumhuriyeti'nin resmen tanınması kanımızca daha uzun zaman alacaktır.

Bu süreç içerisinde Abhazya Cumhuriyeti'nin ve Abhazya halkının katlanmak zorunda kalacağı çok sıkıntılı ve zor olayların meydana gelmesi de büyük ihtimalle sözkonusu olacaktır. Nitekim yıllardan beri tamamen haksız olarak konulmuş olmasına rağmen bir türlü kaldırılmayan ambargo ve daha birçok olaylar bunun örnekleridir.

Devlet kurabilmenin ve devletleşmenin zorlukları ve fakat siyasi ve kültürel sonuçları iyi algılandığı zaman Abhazya halkının ve cumhuriyetinin oluşacak zor olaylara karşı direnebileceklerine yürekten inanıyorum.

Konuyu bitirmeden önce birinci kısımda açıkladığım bir konuya tekrar değinmek istiyorum. Herhangi bir egemen devletin iç hukuk bakımından egemenliği kullanmasında

hiyerarşik bir şekilde iktidarı paylaşıp veya hiyerarşik düzen olmadan paralel olarak egemenlik erkini kullanmış olsa dahi, o devletin üniter devlet olarak sayılmasına devletler hukuku açısından imkan yoktur. Bu şekildeki bir devlet federasyon veya konfederasyon şeklinde veya başka bir biçimde örgütlenmiş olan birleşik bir devlet şeklindedir. Gürcistan yöneticilerinin ve özellikle Türkiye Cumhuriyeti'mizin bu konuyu özenle düşünmeleri gerektiğine yürekten inanıyorum. Zira bu açıklığa kavuştuğu zaman, Türkiye ile Abhazya Cumhuriyeti arasındaki ilişkiler verimli bir şekilde gelişebileceği gibi, Gürcistan yönetimi de barışa daha çabuk ulaşabilecek adımları atabilme imkanını elde edecektir. Bu inançla, bu konuda bir çağrı yaparak, Abhazya'nın kimliğinin ve statüsünün, sırf diploması ve uluslararası hukukta siyasal tanıma diye nitelendirilen ve sadece iki tarafı ilgilendiren, belirleyici nitelik taşıyan tanıma keyfiyeti yanlış yorumlanarak Abhazya'nın daha fazla mağdur edilmesine imkan verilmesin.

Bize göre herşeye rağmen, Abhazya Cumhuriyeti devletleşme sürecinde geriye dönmeyecek kadar ciddi ve önemli büyük bir mesafe almış, 30 Eylül askeri zaferinden sonra gelen süreçte oluşturulmuş olduğu kurumlarıyla Abhazya Cumhuriyeti eksiksiz bir devlet olarak hukuk dünyasına doğmuştur.

Bu yazı hazırlanırken aşağıdaki kaynaklardan yararlanılmıştır:

- 1- İslam Ansiklopedisi. Abhazya maddesi.
- 2- Ana Britanica. Devlet maddesi.
- 3- Devletler Umumi Hukuku. Dr. Edip F. Çelik.
- 4- Devletler Umumi Hukuku. Dr. Yılmaz Altuğ.
- 5- Devletler Umumi Hukuku. Dr. Sevim Toluner.
- 6- Devlet ve Demokrasi. Server Tanilli.
- 7- Devlet Nedir? Dr. Ali Fuat Başgil.
- 8- Milletlerarası Hukuk. Temel Belgeler. Dr. Aslan Gündüz.
- 9- Devlet ve Hukuk Felsefesi. Dr. Niyati Öktem.
- 10- Siyasal Düşünceler ve Yönetimler. Ayferi Göze.
- 11- Uluslararası İlişkiler Tarihi. Diplomasi Tarihi. 1-2 Cilt, SSCB Bilimler Akademisi üyelerince hazırlanmıştır.
- 12- Lihni Bildirisi.
- 13- Kıpçaklar. Dr. M.Fahrettin Kurzioğlu.
- 14- Türkiye'nin SSiyasal Anlaşmaları. Cilt 1-2. İsmail Soysal.
- 15- SSCB Anayasası.
- 16- 1925 Abhaz Anayasası.